Ч. 184 (12.840). Львів, вівторок 18. серпня 1931. Poоztowa oprata zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41
„ Друкарні: 29-28.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Світова кріза й українська справа.

(Кореспонденція з Відня.)

I.

Господарська та соціяльно-політична кріза замкнула коло свого розвитку, охопивши ним майже всі великі держави, і прямує невпинно до свого найвищого ступня. Сполучені Держави, що разом з Англією розпочали рятункову акцію в Німеччині, матимуть зимою цього року по скромним обчисленням до десяти міліонів безробітних. Таким чином в Европі хоче Гувер рятувати й Америку.

Проти світової кризи розпочато інтернаціональну акцію, на чолі якої станули англьо-саксонські держави, але акція ця має не багато виглядів на успіх, коли шоста частина цілого світа, опанована більшовиками не лише не бере участи в поборенні світової крізи, а навпаки свідомо й систематично гонить до світової катастрофи.

Коли коріння сучасної крізи криються в самій істоті капіталістичного ладу, то не треба забувати, що більшовизм є найнижчою і найгіршою формою капіталізму, який містить у собі всі найважніші його відемні елементи, не маючи в собі жадних творчих тенденцій модерного капіталізму, які забезпечують йому еволюцію до вищих господарчих та соціяльно-політичних форм.

Навіть сама відсутність безробіття на Радянщині, чим так пишаються більшовики перед Европою, зраджує цілу реакційність московського державного капіталізму. Невільницька праця виключає само поняття безробіття. Невільник, якого годує держава, не сміє бути без праці. Коли він не має праці у своїм фаху, він мандрує на північ, на лісові роботи, мусить направляти шляхи, копати торф, або робити щось інше. В Радянщині, відтятій від нормального довозу, руйнували протягом понад десятка років оскільки більше ніж виробляли, що про безробіття тут не могло бути мови навіть при пересічній европейській продуктивности праці протягом багатьох років, а видатність праці радянського робітника стоїть на безмірно нижчім ступні. Колиж згадати до того, що з робочою силою в Радянщині поводяться дуже не господарно, що на самій Україні вистріляно та винищено голодом, недугами, вязницями та засланнями більше люду, ніж в Европі припадає пересічно безробітних на відповідну кількість населення, то брак робочої сили на Радянщині буде цілком зрозумілий. З огляду на те, що більшовицькі засоби боротьби з безробіттям для культурного світу цілком непридатні, відкриває брак робочої сили на Радянщині та безробіття в решті світу цілу безодню суперечностей, між московським і світовим капіталізмом.

Час, коли культурні держави могли відмежуватися від Радянщини та перевести солідарно оздоровлення світової господарки, минув безповоротно, неминучість боротьби між більшовиками та їх противниками випливає зі самої істоти сучасної світової крізи.

Головними елементами цієї крізи є безробіття та спинення нормального обігу світового капіталу, що ховається в підземеллях французьких та американських банків, побоюючись катастрофи світової господарки.

Сучасне безробіття ріжниться не лише кількісно, але й якісно від такогож лиха передвоєнного часу. Безробіття перед війною було переходовою недугою, яку викликала перевага пропоновання товарів над попитом на них та занадто швидкий розвиток техніки у звязку з повільним зростом культурних потреб. Скорочення робочого часу, підвищення зарібної платні та зріст цивілізації в кольоніях вистарчали звичайно, щоби збільшити збут надміру товарів та вирівняти надвишку продукційних сил.

Кінець війни змінив грунтовно відносини в Европі. Незвичайний розвиток техніки, що робить щороку зайвими сотки тисяч робочих рук, станув у різкій суперечности до зменшення покупної сили населення в Німеччині та деяких інших державах, де заведено примусову ощадність та оголошено її ознакою патріотизму. Гіпертрофія продукційних сил Німеччини поклала основу безробіття в Англії, яке постійно зростає останніми роками і в Америці та прокладає собі поволі шлях і до Франції. Світова господарка опинилась таким чином у зачарованім колі, де наслідки перетворюються в причини, де безробіття зменшує число покупців, а зменшення покупної сили мас населення гонить вгору число безробітних.

Нормальний розвиток европейського господарства міг би спричинити вивіз европейських товарів на схід, але вибух більшовизму замкнув шлях для европейського експорту не лише до СРСР, а в значній мірі і до країн далекого сходу, де більшовики постарались надати розвиткові соціяльно-політичних відносин кріваий, руїницький характер.

Злочин більшовицького уряду супроти світової господарки полягає в значній мірі у тім, що він звів систематично до найнижчого ступня покупну силу та культурний рівень міліонів населення Радянщини. Зріст злиднів населення після сталінської примусової пролетаризації селянства швидко поступає далі. Два перші роки пятилітки поробили селян жебраками, слідом за ними прямує й робітнича аристократія.

Проект пятилітки піднесення добробуту населення є звичайним більшовицьким блефом, яким вони хочуть заспокоїти населення та зробити собі рекляму за кордоном. Ніякий власник невільників не давав їм більше того, що вони потребують для можности існування та працювати. Видатки московського уряду на світову пропаганду, військо ДПУ, більшовицьку бюрократію та інші наскрізь непродуктивні річи остільки великі, що добробут населення під більшовицьким пануванням цілком немислимий. Диктаторська господарка невільницькою працею населення виключає цілком його самодіяльність, а тим самим і якусь поправу умов життя.

Коли більшовики кажуть, що вони багато купують за кордоном, а моглиб купувати ще більше, колиб їм позичили більше гроша, то це звичайна більшовицька демагогія. Більшовицький уряд не купує за кордоном навіть десятої частини того, що припадалоб по пересічній европейській мірці на кількість радянського населення, до тогож майже виключно машини, потрібні для зброєння та переведення пятилітки, на умовах, які обтяжують фінанси европейських держав, як і саме безробіття, і не дають жадних виглядів на нормальний розвиток торговельних зносин між Радянщиною і рештою світу.

Під владою московського уряду находяться ті міліони споживачів, ті ринки збуту, те поле діяльности для надвишки продукційних сил Европи, що моглиб визволити світову господарку з зачарованого кола сучасної крізи. Відчинити ці ринки для світового капіталу більшовики не хочуть, працюючи свідомо в напрямі світової катастрофи, і не можуть, не зруйнувавши основи власного існування, державного монополю торгу.

З цеї точки погляду суперечности між світовим і московським капіталізмом, між московським урядом та іншими державами зростатимуть по мірі зросту світової крізи.

Суперечности між Радянщиною і рештою світу, то є в ґрунті річи суперечности між засадами невільницької та вільної праці, між ладом новітнього капіталізму, де робітник продає лише свою працю і ладом московського капіталізму, названого більшовизмом, де робітник перебуває цілком у владі свого роботодавця, деспотичної московської держави.

М. Данько.

Кілька уваг до методики народньої праці на селі.

Хліборобське знання — перший етап культурно-освітньої праці.

Читаємо часто в часописах звідомлення про наради в краю, яких завдання в тому, щоби найти способи народньої праці на селі, які моглиб усю культурно-освітню роботу села зробити цікавою для широких мас наших хліборобів, а рівночасно повести її в цілій ширині. Причини таких нарад ріжні. Звичайно скликають їх повітові культурно-освітні установи, часто причиняється до цього ініціятива одиниць, буває, що ініціятива наради виходить від певного гурта осіб, які хочуть зактивізувати народню роботу на селі, от як священиків або студентів. Буває, що про цілість культурно-освітної роботи на селі говорять і на нарадах, що призначені для іншої справи, бо викликає це загальна потреба виговоритися на ці теми.

На цих ріжних нарадах пробивається майже все бідкання, що наш селянин мало вразливий на загальні кличі про потребу самоосвіти, що він не рветься зі запалом до друкованого слова, що він з ненадто великим довірям ставиться до проповідуваних йому (на жаль рідко!) закликів про конечність поглиблення його загального знання. І вислідом таких нарад буває звичайно резолюція чи резолюції, в яких рішають звернути увагу села на конечність поширення книжки, часопису, про конечність самоосвіти і т. д. Колиж практично переводиться ці резолюції в життя, то знову показується, що село ставиться до справи байдуже, без зацікавлення, зі знеохоченням.

Яка цьому причина і який з цього вихід? Причина проста: годі вимагати, щоби селянина загітувати на купно книжки чи часопису в імя лише того, що він набуде якесь ширше знання. Годі заохотити його приходити на сходини, на яких читатимуть про речі необхідні вправді для загального знання, але в практичному житті далекі від справ його села, його господарства, його найближчого круга зацікавлення. Правда, найдеться в кожному селі кілька одиниць, які зацікавляться кожною культурно-освітньою роботою. Але загал шукає за річами практичними, чого доказом хочби широкий розмах кооперативної праці.

Тому при культурно-освітній праці на селі треба звернути головну увагу на поширювання передовсім фахового хліборобського знання, себто того, яким хлібороб найбільше цікавиться, і, з якого може витягнути практичні й реальні користи. Це не є потурання певного роду матеріялізмові чи господарському егоїзмові селянина. Це є тільки подання йому цікавого для нього знання, яке викличе у нього потребу в першу чергу господарського, а потім і іншого друкованого слова, цього знання, яке зразу дає йому можливість використати його в господарстві і дістати практичні висліди у збільшених доходах, а тимсамим зрозуміти вагу освіти й знання взагалі. Міг би дехто закинути, що таке ставлення іцлитке. Можна і так це судити, але не треба забувати, що мова про те, щоби найти якнебудь шлях до розбурхання нашого села з просоння і зацікавити його самоосвітою.

Щоби практично можна вводити в наше село господарську освіту треба в першу чергу постаратися за ці огнища, які цю освіту ширять. Наме є кружки „Сільського Господаря". В цих кружках збираються хлібороби і радять над своїми хліборобськими справами, читають хліборобські

часописи і хліборобські книжки, зараз же можуть переносити набуте знання в своє господарство і бачити, що друковане слово, коли його пильно читати — це гроші. Товариство „Сільський Господар" набрало у своїй праці в кружках „Сільського Господаря" чимало досвіду в цій справі. Неодин лист зі села потверджує, що читання господарської преси і книжок було почятком громадного і голосного читання в селі взагалі. А неодна читальня і кооператива може теж ствердити, що господарська преса сьогодні найбільше пошукувана нашими хліборобами, чого доказом теж і те, що популярна преса, в якій богато пишуть про хбілоробські справи, найкраще розходиться. Тому не диво, що коли культурно-освітню справу на селі починається від хліборобських справ, то вона находить богато заінтересування й має вигляди на успіх.

А про цю власне працю на селі дуже й дуже мало можна вичитати зі звідомлень нарад, які досить часто відбуваються тепер у краю. Треба ініціяторам звернути більшу увагу на хліборобську ділянку в культурно-освітній праці на селі і не треба забувати, що попри інші організації є для села необхідними і чи не найцікавішими саме кружки „Сільського Господаря". А в нас ще дуже богато околиць, в яких не знають досі цих надзвичайно для села притягаючих установ, бо повітові діячі не звертають на них належної уваги. Це неабияка шкода для цілости культурно-освітньої праці на селі. Бо через кружки „Сільського Господаря", поруч з іншими культурно-освітніми організаціями й через хліборобську працю, поруч з іншою, можна село найлекше направити на шлях праці в напрямку самоосвіти й дальшого культурного розвитку.

Отсих кілька гадок на те, щоби в культурно-освітній праці не забувати за найважнішу, найбільше цікаву і найбільше конечну ділянку — хліборобське знання.

Інж. Евген Храпливий.

—o—

Недоля „Народнього Дому".

„Курер Поранни" про господарку теперішнього наказного правителя „Народнього Дому".

Вчора ми заповіли, що нині познайомимо наших читачів зі статтею, опублікованою на сторінках львівського ендецького органу „Курер Львовскі" (з дати 15. серпня), в якій представлена теперішня господарка майном загальнонародньої української установи „Народний Дім". На цьому місці виконуємо наше зобовязання. У статті, що має назву: „Скандальні відносини в рускім „Народнім Домі". — Чи воєвідство вгляне накінець у цю справу? — читаємо:

„1) Пан комісар Бачинський видав у 1928 р. на вибори до сойму з листи ч. 20. з каси Народнього Дому квоту 50 тисяч золотих. Тоді кандидував сам п. Бачинський і впав при виборах.

2) У 1930 р. видав п. комісар знов з каси Народнього Дому на свої власні вибори 16 тисяч золотих у самбірському повіті і тим разом став послом з клюбу ББ. Видаток на вибори зробив без відома прибічної ради т. зв. байрату.

3) В 1931 р. видав на партійний зїзд у днях 2. і 3. травня з каси Народнього Дому суму 3000 зол. також без відома „байрату" і воєвідства.

4) Майно Народнього Дому обтяжив за 4 роки цілком без потреби на суму **міліон двісті тисяч** золотих (1,200.000), коли за попередніх комісарів майно було обтяжене заледви квотою 150.000 зол.

5) Земельне майно Народнього Дому Білка коло Перемишля обтяжив довгом 30.500 долярів і ніхто з членів Народнього Дому не знає, де ті гроші поділися.

6) П. комісар Бачинський позатягав крім того ще й векслеві, короткотермінові, долярові довги, за які Народний Дім платить величезні відсотки і що три місяці їх відновляє, бо капіталу нема чим сплатити тому, що чинш з театру „Ріжнородностей" у сумі 6.000 зол., заставлений п. комісарем у Міській Касі Ощадности за гіпотечний довг у квоті 280.000 золотих, затягнений на перерібку салі Народнього Дому на театр.

7) Самі відсотки від довгу 1,200.000 зол. виносять річно до сто тисяч (100.000) зол., а рати около 30.000 зол. і нема чим їх платити, бо прибутки з чиншів від домів Народнього Дому виносять місячно 8.000 зол., з чого 4.000 зол. коштує адміністрація і урядники, а лише 4.000 остає на сплату довгів і відсотків.

8) Залеглі податки Народнього Дому виносять около 120.000 золотих і їх нема чим покрити.

9) Прибічної ради (байрату) п. комісар не скликує більше ніж від року, бо не потребує її до своєї господарки, а потребував цього „байрату" тоді, коли вимагав від него ухвалення видатків на т. зв. репрезентації, які за 6 місяців виросли були аж до суми 7.500 зол. „Байрат" не хотів п. комісареві затвердити тієї квоти і згодився затвердити тільки під примусом і під умовою, що цю квоту признає йому воєвідство. Одначе воєвідство досі цієї квоти 7.500 зол. не затвердило, але згодилося на благання п. комісаря піднести йому платню (комісарську) зі суми 460 зол. до суми 600 зол. і цю платню п. комісар побирає тепер з каси Народнього Дому.

Одначе не зважаючи на підвишку платні, п. комісар далі побирає з каси Нар. Дому всякі квоти на т. зв. репрезентації, а часто приходять кельнери з Краківського Готелю або з каварні Бурґера до каси Нар. Дому з білетом п. Бачинського, щоби побрати решту за забави, які часто п. комісар уряджує для когось невідомого. Ті забави (лібації) держать п. Бачинського на комісарстві, його нічого не коштують, а всі їх кошти покриває каса „Нар. Дому".

10) Крім репрезентаційних коштів, які виносять навіть і 500 зол. денно, побрав п. комісар з каси Нар. Дому більші суми для двох послів з ББ — прізвищами можемо служити кожної хвилі — одному мав дати п. комісар 100 дол., другому 500 зол. за якісь там концесії для русинів.

11) Пан посол Бачинський побрав свого часу з каси Народнього Дому суму 500 зол. на поїздку до Варшави, щоби там угостити знов деяких послів з клюбу ББ, як сам хвалився при свідках, а дотичний квіт на 500 зол. захований у певних руках і може бути кожної хвилі запрезентований контролі.

12) П. комісар Бачинський побирає часто з каси Нар. Дому більші суми на фінґовані виїзди, яких ніколи не було і на ті є теж квіти у бухгальтерії Народнього Дому.

13) П. комісар Бачинський побрав з каси Нар. Дому, — виїзджаючи на відслонення памятника марш. Пілсудського в Коломиї — уже по повороті звідтам суму 240 зол., яку мав вручити в Коломиї якомусь полковникові, що влаштовував приняття для селян у військовій

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 18. СЕРПНЯ 1931.

Д-Р ВОЛОДИМИР ЛЕВИЦЬКИЙ. 5)

З дороги на північ.

Залишаємо на боці через мряку чудовий Свартізен, куди повернемо ще в дорозі, минаємо важне містечко Боде з рільничою школою та славний Зальтфйорд і ославлений Мальштром. Цей водяний крутіж, так страшно змальований Едгаром По в одній з його новель, крутіж, де гине підводний Навтілюс Жіля Верна, в дійсності такий спокійний та невинний, що ніхто з подорожних навіть не відчуває його присутности.

А далі за ним впливаємо в широкий на 85 км. Вестфйорд, що робить враження отвертого моря, минаємо ліворуч славні рибацькі острови Льофоти та Вестеролен, так прегарно змальовані в творах Велле-Штранда і Боєра і Беделя та інших сканд. та чужих письменників, острови, що під 68° півн. ширини мають від сторони фйорду і гарні зелені ліси і гарну рістню і симпатичні рибацькі домки та оселі і напричуд у фйорді положене містечко Гарштад з великими фабриками рибних консерв, звідки щороку ідуть експедиції аж в Єнісей.

Точно опівночі з 24. на 25. липня, хоча впала сильна мряка, ясно як у день. Корабель продирається через вузький Маляньґерфйорд та ледви на 250 метрів широкий пролив Риштрем, а вкінці причалює в тромзенському фйорді до Тромзе, міста майже під 70° півн. шир. Це як на Норвеґію велике, бо 11-тисячне місто, важний торговельний пункт, осідок єпископа та усяких властей; по другім боці проливу прегарний парк, що міг би бути прикрасою кожного із міст середньої Европи. Тут корабель бере рибу — величезні, нечувані зразки та віддає нашу почту. І характеристична для наших обставин риса; коли лист з Харкова іде до Львова десять днів, то з Тромзе, що лежить на острові, далеко від залізниць, від автобусових доріг, зрештою таких густих у цілій Норвеґії, з цієї 70° шир. листи були вже четвертого або пятого дня в руках нашої рідні. У Тромзе стрічаємо совітські кораблі, що везуть дерево десь аж з Архангельська.

З Тромзе від'їзджаємо в найкращий, найдикший фйорд Норвеґії Лінґен. Дикі скелі з ґнейсу, численні ледняки, сніжнобілі водопади, що стрімко летять просто в море — це дійсно місце, де могла найти приміщення колишня Вальгаля. В одному місці в глибині фйорду загуділа корабельна сирена; а тоді від скелі відбилася кількакратна луна, явище таке рідке в природі, — і довго ще у фйорді йшов звук, аж щез серед скель. А коли за хвилину корабель увійшов іще глибше у фйорд, то очам відкрився вид на такий чудовий темносиній ледняк, що вже для нього одного варта було їхати так далеко на північ. Шкода, що день був доволі мрачний; коли би засяніло сонце, то і ці численні водопади і цей чудо-ледняк і весь фйорд були би заграли всіми красками веселки, а так чудовий цей фйорд лишив по собі враження чогось дуже величавого, а проте грізного та дикого.

А далі-далі входимо в останній фйорд, де під 70°40' півн. шир. криється найдальше північне місто світа — Гаммерфест. Це місточко з 3.500 мешканцями таке саме, як усі в Норвеґії; є тут обширна пристань і цистерни з ропою за містом, є трьохповерхові маґазини, а навіть маленький березовий лісок, останній мабуть на світі на такій далекій півночі. Тут місяцями нема ночі, але місяцями нема й дня. Одначе і тут розвинувся рибацький промисл і торговля, а навіть наука; бож у першій половині 19 віку був Гаммерфест вихідною точкою поміру полуденника, про що свідчить памятник недалеко міста. А авта та моторівки кажуть забути, що ми так далеко на півночі

З Гаммерфесту веде вже дорога на вільне полярне море та кінець Европи — Нордкап.

Нордкап.

Безмежний полярний океан, а саме море Барентса, що тягнеться між Новою Земляндією і Шпіцберґом, привитали нас дуже негостинно. Море, таке спокійне у фйордах, розбурхалося на добре, подув зимний вітер, овид затягнувся хмарами та мряками, такими частими в тих околицях, де стрічається теплий ґольфштром з арктичними струями, хвилі заколихали так сильно кораблем, що тяжко було вдержатися на чердаку — та ми вже звикли і до хвиль і до вітру й бурі; а дотого конче захотілося побачити стільки вже разів описуваний ріг, що творить кінець Европи.

Дивне полярне море і дивний його світ. Хоча мрачно, одначе день і ніч не ріжняться між собою; не знаєш, чи кластися спати, чи вже вставати, бо тут сонце у літні місяці стоїть майже завсіди однако високо, радше низько, над овидом. Та це не наше гарне сонце, що так ярко світить та гріє; воно зимне, блідо-рожеве — світить, а не гріє. Весь краєвид робить враження чогось закостенілого, мертвого, а лише вічний рух моря, його вічна розмова з людиною, та невпинний зойк птах вносить у цю мертвеччину життя. Розбурхане море стало від тих соняшних промінів, що з бідою передерлися через мряку, якесь дивне, брудно-жовтої та зеленої закраски з численними білими гребенями хвиль. Цілі хмари морської пташні залягли океан; меви, іншої вже породи, як у фйордах, вічно стогнуть, сміються, перекликуються, цілі стада качок тягнуть над морем, а по морі увихаються тисячі всяких інших родів птиць.

Недалеко вже від Нордкапу в 20 год. 25. VII. минаємо велику скелю коло острова Гельмзеї (Hjelms y) з характеристичним природним обеліском серед моря; тут далеко від світа гніздяться не міліони, але міліярди всяких птах. А коли корабель загудів, зірвалися такі густі їх хмари, що закрили майже весь овид. Ось був би рай для усяких наших мисливих, що щасливі, коли тепер у сезоні вдається їм зігнати на ставку невелике стадко качок!

(Продовження буде.)

касарні в часі відслонення памятника. Словом п. комісар був дуже помисловий для своєї власної кишені при кожній нагоді.

14) п. комісар Бачинський — маючи у своїй камениці при Жовківській вул. тільки дві кімнати і кухню побільшив своє помешкання на дві кімнати і кухню коштом Народнього Дому, а то таким чином, що казав відремонтувати при Вірменській вул. ч. 3, в камениці Нар. Дому, помешкання люксусовою квотою 3.000 зол. з каси Нар. Дому і дав це помешкання льокаторові зі своєї камениці, а його помешкання забрав собі. Після ремонту п. комісар визначив чинш 75 зол. місячно, коли за це саме помешкання попередник платив без ремонту 80 зол., а черговий піднаємець хотів дати 120 зол. місячно, а ще інший льокатор жертвував місячний чинш і 2000 зол. на бурсу Нар. Дому, як добровільну допомогу. Одначе п. комісар, як добрий адміністратор Нар. Дому, відкинув ці пропозиції, хоч корисні, і віддав помешкання льокаторові з власної камениці, бо потребував його помешкання на побільшення свого.

15) П. комісар Бачинський побрав у липні ц. р. 1000 зол. з львівського магістрату на допомогу для бурси Нар. Дому на заплату залеглої квоти за продукти, але цієї квоти досі не віддав бурсі Нар. Дому.

Так виглядає в скороченні господарка п. комісара Бачинського в Нар. Домі, подана свого часу до прилюдної відомости рускими газетами. Накінець подаємо, що два члени Нар. Дому ходили минулого року до воєвідства і просили, щоби вислати контролю до Нар. Дому, але міродайні чинники досі такої контролі не перевели, а п. Бачинський сміявся в очі тим членам, нічого, мовляв, йому не зроблять, бо воєвідство має до нього велике довіря. Мусять тут входити в гру якісь справи і заслуги п. Бачинського супроти воєвідства. Назвімо їх делікатно закулісовими інтригами, яким п. комісар Бачинський знищив велике майно Нар. Дому і захитав у підставах два інші товариства, а саме „Центральний Союз Кооператив" і „Рільничий Союз", які гарно розвивалися, бо не стояли під управою п. ком. Бачинського".

Все досі сказане — це дослівний переклад зі статті „Курера Львовского". Від себе не маємо що більше додавати. Зазначимо тільки, що деякі інформації про господарку майном Нар. Дому, які ми друкували давніше, нам невмолимо конфіскували. Тепер ці прецікаві речі якось проходять цензуру. Видно, що описаної господарки у Народньому Домі вже забагато навіть тим, що досі її покривали.

При цій нагоді не можемо тут не позволити собі на пригадку деяких політичних подвигів п. коміс. Бачинського, які, здається, так сильно укріплювали його на комісарському стільці в Нар. Домі. Отже перш за все просимо пригадати собі ще з перед виборів 1930 р. цілу низку статтей і розмов п. Бачинського, опублікованих тоді на сторінках „С. Польского", в яких він зневажав все українське громадянство, опльовував греко-католицьку церкву та накидався з лайкою на всіх без ріжниці греко-катол. церковних ерархів. З черги просимо собі пригадати також славетний виступ того „ідейного" діяча в польському соймі по виборах, у дискусії над українським внеском у справі „пацифікації". Тоді цей чоловічок сипнув таку промову, що її соромно було слухати навіть чесним і гідним полякам. Він плюнув у тій промові на все минуле української нації, паскудив українські визвольні змагання, звів цілу українську проблему до рівня „чужої (роз. німецької) інтриги", став в обороні пацифікації і накінець проклямував себе „найправдивішим" представником галицького „руского" населення, яке вдоволене всім і „вдячне за пацифікацію". Цю небувалу промову того „малопольського русина" телеграфічно кольпортували відповідні польські чинники в цілому світі, але вона не могла мати ніякого успіху з уваги на її нікчемний зміст. Ні один поляк, навіть найбільший шовініст і засліплений польський націоналіст ніколи і ніде не міг на щось подібного спромогтися.

Коли до нашого краю, чи до Варшави заглядали якінебуть чужинці, що інтересувалися українськими справами, то відповідальні за теперішню політику польські кола рекомендували їм з правила розмови з п. послом Бачинським, який нібито репрезентує більшість українського населення у Сх. Галичині і до того населення, яке з усього вповні задоволене. Слід пригадати, що як висилали в світ текст його соймової промови, то теж подавали, що це „український лідер".

Накінець останніми днями до нас доходили вісти, що п. Бачинського хочуть бебістичні кола вислати до Женеви, тим разом з пп. Богуславським і Певним, щоби вони спільно (але чи це можливо, коли ці останні не хотіли його приняти навіть до своєї групи послів ББ) поборювали „сепаратистів" з УНДО, з УСРП та інших національних українських партій. Щастя, що саме перед виїздом п. Бачинського до Женеви показалось як на долоні, чому він був політично такий добрий і такий розумний та „ідейний", що бебісти могли його прикладати до ран.

―――o―――

Б. пос. Іван Ліщинський на волі.

В пятницю, в год. 6. вечером вийшов на волю з вязниці у Рівному б. посол і б. голова орґанізації українців м. Львова інсп. Іван Ліщинський. В суботу ранком явився він у товаристві свого оборонця посла д-ра Ст. Біляка в нашій редакції, де поділився вражіннями з пережитого в Берес̀ті та у вязницях львівській і рівенській. Витаючи п. інсп. Івана Ліщинського на волі бажаємо йому перш за все якнайбистрішого повороту до давнього здоровля, яке наслідком перебутого значно підірване, та приходу до повноти фізичних сил.

„ВУАМЛІН".

(Від нашого кореспондента.)

Рим, у серпні.

Боюсь, що ви не знаєте, що таке ВУАМЛІН. Я і сам довідався про істнування такої потвори щойно кілька днів тому — з випадкових чисел „Пролетарської Правди", — великого київського часопису на сірому папері і з таким-же невимовним сірим змістом і сірою безбарвною мовою. Як зрештою і всі українські комуністичні часописи, позбавлені найголовнішого — живої бурхливої думки, що грає всіма барвами гранчастого інтелекту. Замість того — ВУАМЛІН.

Але все-ж таки — що таке ВУАМЛІН?

А ВУАМЛІН, бачите, як пояснював 10. липня ц. р. на конференції Комун. Партії Київщини п. Шліхтер — це колишній УІМЛ, а УІМЛ — це був колись „Український Інститут марксизму-ленінізму". Отже не стало УІМЛ, а став на його місце ВУАМЛІН — „Всеукраїнська асоціяція марксо-ленінських інститутів", — замість одного — ціла купа!

Її мета? — „Здійснювати ідейний та методольоґічний контроль над роботою науково-дослідних інститутів, зокрема в галузі планування науководослідної, — і тут треба підсилити організовану роботу ВУАМЛІНУ та її інститутів в ріжних галузях теоретичної роботи".

„На терені України ВУАМЛІН працює, виконуючи директиви й керівництво Центрального Комітету (Партії). На терені Київа філія виконує доручення ВУАМЛІНУ через місцевий партійний комітет, тільки через такий звязок і не інакше. Ніякого відриву від партійної організації".

Починаємо розуміти: окрім політичної Чека — заведено ще Чека-науково-дослідне. І це останнє має назву ВУАМЛІНУ: — страшну назву, як страшною є й сама думка, що її породила.

Київське „науководослідне" Чека має на увазі перш за все Укр. Академію Наук. Ось як про це говорить „академик" Шліхтер:

„В Київі є галузь наукового фронту, є установа, яка формально, за статутом має право себе визнавати за найголовнішу установу на теоретичному фронті нашої країни. Це ВУАН — Всеукраїнська Академія Наук. ВУАН і складом своїм, і формально є установа, яка обєднує не тільки комуністів у своїх мурах, а й непартійних. Уже через це саме постає потреба приглядатися, що діється у стінах ВУАН. Та дискусія, що була проведена нещодавно, що викрила ряд робіт академиків-ідеольогів буржуазної кляси, ця дискусія вже яскраво показала, до якої міри вчасною вона була... У виступах з критикою Грушевського, Воблого, Яснопольського брали участь не тільки комуністи, а й не-партійні... Це є досягнення в тому розумінні, що в дискусіях ми вже бачили наслідки того великого зламу, що є тепер в Академії, а саме відрив частини непартійних наукових робітників від своєї, сказатиб, наукової буржуазної батьківщини. День за днем ми зустрічаємося все з новими заявами такого са-

---

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 18. СЕРПНЯ 1931.

ЗАСТИРЕЦЬ.

Неуважний.

— Я не піду заміж за нього і не піду — повторювала панна Дарця не знати вже скільки разів.

— Чому не підеш — питали її зажурені родичі. — Чи може не гарний мущина з нього?

— Та гарний! — відповіла.

— Може не має майна, становища?

— Та має — вицідила Дарця з маленьких усточок.

— Може ти завважала у нього яку неморальну поведінку? Може він заскакує до іншої дівчини?

— Ні, відповіла панна Дарця.

— То щож за причина, що не хочеш за нього віддатися? Таж ми бачили, що ви обоє симпатизували собі, любилися. Скажи, Дарцю, миж твої родичі, прагнемо тобі щасти, долі!... Скажи, бодай причину такої наглої зміни, у тебе до Ромця.

— Ми мусимо знати — докинула мама Дарці. — Не можемо дивитися—додав батько,—як Ромцьо твій змінився, журба, що ти тепер не хочеш вже стати його подругою, розсаджує його серце. Він може збожеволіти, або на себе...

— Коли вам, дорогі родичі, так залежить на тім, щоби довідатись про мою теперішню відразу до Ромка, то я вам скажу: Як знаєте минулого четверга було свято. В нас були гості; свояки і знайомі, старші й молодь. Він ввійшов до нашої вітальні в підкасаних штанах. Такий неуважний, а до того вже замолоду! Усі поглянули на нього. Я запримітила це відразу. Він мене тим зразив цілковито. Бож неуважним став би він і в цілім нашім подружжі. Не хочу, його і не піду за нього замуж! Тому не докучайте мені і не мучте мене та не переконуйте, бо це на ніщо здасться.

— Дівчино, дитино наша — сказали обоє нараз родичі неначе змовившися. — Таж тоді падав дощ! Саме те показує, що він був обережний, бо інакше не підкасав би штанів. Він хотів ввійти до тебе і нас в незаболоченім убранню! Він тільки призабув, потім...

— Такий молодий чоловік, що залицяється до дівчини, повинен бути під кожним зглядом джентельменом, уважним — докинула донька... Ні, не піду і не піду за нього.

Сказавши це, вибігла Дарця з кімнати на ород, щоби не слухати дальших переконувань крайнє зажурених родичів. За нею долетіли тільки слова досади батька:

— Багато клопотів робить дитина своїм родичам в дитинстві, але як старша впреться, то тоді стократь гірше вам, бідні ви, родичі!

Коли другої днини, в часі сніданку, почали родичі ще раз виправдувати Ромця, тоді Дарця перебила їм, кажучи:

— Чи не булисьте, тату, за свідка в суді в розводовій справі нашого сусіда мецената Шора? Чи не говорила його бідна жінка тоті слова: Було би не прийшло між нами до тої розправи, якби мій муж був завсіди уважний і не заговорював до мене: „Прошу подати цукор, ніж, ложку", а „возьми, дай"! Чи не оповідала вона в вашій присутности як свідкови, що як до них приїхали якісь гості, то він часто покидав їх розмову і йшов до фортепяну заграти собі щонебудь... Неуважний, чи може ще щось гіршого...

*

Минуло з півтора тузина літ. Бо вони мчать стрілою, минають як гадка, а валять людську долю, як бескидський вихор чудні ялиці...

Недавно прийшов на наше свято один священик, що був у переїзді, до церковці сестер черниць відчитати Службу Божу. Були приготовані два фелони. Один прегарний, шовковий, в синяві квіти, наче незабудьки. Другий був одноманітний, вилиняний. Священик, подорожний гість, вбрав до святої Служби той прегарний. Коли мав вже йти до вівтаря, надбігла одна черниця, кажучи:

— Прошу скинути той фелон зі себе, вберіть тамтой.

Священик вернув і вбрався в буденний. Ледви одягнувся, коли до закристії ввійшла ігумения, що добре запримітила вчинок черниці сестри Іренеї, яку привела зі собою і сказала:

— Образила ти, сестро Іренее, отця добродія велячи в таку святу хвилину вертати йому від вівтаря і переодягатися. Маєш поцілувати цього священика в обі ноги! Ти черниця і присягала послух!

Преподобна сестра Іренея клякла на долівку, поцілувала обі ноги збентеженого духовника, а відтак встаючи сказала до своєї настоятельки:

— Мати моя, настоятелько, ви мені вибачте, але я мушу на своє виправдання сказати, що цей отець Роман був і в молодости неуважний супроти Дарії-Іренеї.

Отець Роман, що був безженним священиком, не пішов до св. вівтаря, але обнявши руками свою голову довший час клячав зосереджений в задумі.

Службу Божу мабуть за відпущення гріхів Дарії і своїх, відправив о. Роман того свята не в монастирській, але в дві години пізніше в другій церкві.

мого змісту, як і підчас дискусій. От і на сесії ВУАН, що тепер відбувається, цілий ряд промовців непартійних, здебільшого грушевян виступали, заявляючи, що вони твердо й непохитно вирішили віддати себе на службу пролетаріятові.

„Звісно, товариші, такі заяви ще не доводять, що автори їх остаточно себе переробили. Заяви ці, звичайно, будуть мати остаточне значіння тільки тоді, коли до них додати теоретичний розгляд помилок того чи того автора й визнання цих помилок..."

Щоби Ви мали поняття, про те, як відбувається цей „теоретичний розгляд" процитую вам також харківського „Комуніста" з 24. липня, де якийсь Микола Осіпов „вуамлінує" проф. Булаховського, автора програми по... мовознавству:

„У лекції 2 „Соціяльна природа мови" ст. 21., читаємо: „Мова то засіб, що за його допомогою людина дає знати про те, що думає, чого хоче, що почуває і коли мова не завжди є знаряддя досить тонке, щоб точно передавати наші душевні рухи, то в усякому разі вона намагається бути за нього..."

Тепер „теоретичний контроль" п. Осіпова:

„Що мова є засіб, це правильно, але, що то значить, ідучи за проф. Булаховським — „передавати душевні рухи"? Як розуміти оту Булаховського „душу", що дає „рухи"? Мова, насамперед — явище глибоко соціяльне й соціяльне в розумінню клясовому (!), а тут виходить якось навпаки (?!). Пояснювати „душевними рухами" значить сидіти з головою в ідеалізмі та ще й божественного походження, бож від „душевних рухів" — один крок до „боженьки"..."

Ну, а від Осиповської „боженьки" дуже навіть близько до втрати посади і дальших льогічних наслідків.

Або придивімся, як такий собі п. Харченко виводить на „чисту воду" проф. Ландо: „Суть його статті — пише п. Харченко — сходить на те, що робітництво цукрової промисловости він змальовує як „холопів", які нічого не навчилися, їх нічого, нібито, не навчила революція. А тому, твердить він, цукровопромисловий пролетар не зміг з себе висунути ані людей, ані апарату, що вияснилиб статику й динаміку його власного становища. А виходячи вже з того, він висуває твердження, що, мовляв: „Без хазяїна (поміщика) немає порядку" (критик, неознайомлений, очевидячки, ще як слід з останньою промовою Сталіна про персональну відповідальність, — додає по чекистському до авторського „хазяїна", себто, очевидячки, персонально відповідальної особи, — контрреволюційного „поміщика" — Е. О.); далі продовжує Харченко: „Він пускає робітникам в очі контрреволюційну пилюлю про те, ніби за умовин капіталізму робітникам жилося краще, що ніби поміщики видавали робітникам щодня по 400 грамів мяса та ін. Хіба можна придумати, — галасує п. Харченко, — більш зухвалий виступ ворога, що в часи ліквідації куркульні, як кляси, виступає з прикрашуванням поміщицького ладу?!... Автор прагне повернення колишніх господарів цукрової промисловости — капіталістів та поміщиків. Він прагне віддати робітництво знову в неволю капіталістичної експльоатації, — ось в чому суть його статті..."

Цих двох прикладів досить для того, щоби читач ясно собі уявив характер і мету ВУАМЛІНУ з його „теоретичним контролем" — нишпоренням поміж рядками за прихованою контрреволюцією, що виявляється дуже часто в найпростішому порівнанні того, що було... з тим, що є.

Е. Онацький.

—o—

Щоби не було баламуцтва.

В ч. 181 „Діла" з 14. серпня ц. р. подав директор п. П. Мостович вістку, що розвязав елементарним способом т. зв. делійську проблему з „астрономічною" докладністю, до 20 цифер десяточного дроба. Хочу представити ту „розвязку" в властивому світлі.

Старинні грецькі математики лишили нам три проблеми, яких конструкційно не в силі були розвязати, а саме: 1) квадратуру кола, це є переміну кола на квадрат рівної поверхні, 2) поділ кута на три рівні части, 3) подвоєння куба, то є так звану делійську проблему. При тому слід зазначити, що суть конструкційної розвязки (переміна одної фіґури в другу, поділ і т. п.) основується на ужитті виключно лінеала і циркля, а ніяких інших, чи то рахункових, чи рисункових способів.

Цілі віки трудилися усякі математики над розвязкою повищих трьох проблем, але безуспішно. І нічого дивного; бо сучасна математика виказала з цілою точністю, що тих проблем конструкційно, при помочі лінеала та циркля розвязати не можна. Про це знає кожний фаховий математик і тому на „розвязку" тих проблем не ґаїть часу.

Інше діло приблизна розвязка, або інакше кажучи, розвязка менше-більше; можна построїти квадрат, менше-більше рівний колу, можна подвоїти куб, як це робить дир. Мостович, але це усе буде лиш приближена розвязка, нераз може й інтересна, але „розвязка" не буде точна, доки крім лінеала та циркля не вільно до конструкції уживати інших не елементарних середників. Таких „розвязок" є без ліку.

Треба завважити, що вже в старину делійську проблему точно розвязали великий Плятон, а далі Менехм та Нікомед при помочи вищих кривих, як пр. гіпербола, парабола та конхоіда, але це не є вже звичайні ґеометричні конструкції. — В дійсности усі три проблеми елементарні не дадуться розвязати, а кожна проба розвязки буде мати лиш приблизну вартість.

Подам, що анальоґічна проблема в фізиці — це безсмертне „перпетуум мобіле", що ще й нині усяким „винахідникам" зганяє сон з повік.

Про ті усі проблеми пор. пр. розвідку проф. М. Куренського про трисекцію кута (Збірник мат. прир. секції НТШ. том XXVIII—XXIX. Львів 1930).

Д-р Волод. Левицький.

На мертвій точці.

В справі нападу на почту в Трускавці повідомляють до „Веку Нового":

Енерґічні поліційні доходження стрічаються з рядом труднощів. Всіх арештованих у звязку з цією справою випущено на волю, тому, що виказали своє алібі. Нових арештувань покищо не переведено. З дотеперішнього слідства видко, що напад, плян утечі і затертя слідів аранжери виконали з мистецькою вправою. Тому слідство стануло покищо на мертвій точці.

Величезна повінь у Китаю.

Китай має крім безконечної домової війни також безконечні повені. Останні виливи рік перевищують всі дотепер знані повені у Китаю і знищили до краю нещасну країну. Особливо траґічне положення в долині ріки Ян тсе. Гарна весна заповідала обильні жнива, однак на протязі кількох днів вода заляла 18 тисяч квадратових миль, знищила 4 міліони домів і загнала в нужду 23 міліони людей. Подібної катастрофи не памятають від сто літ. Число людських жертв покищо не дасться означити, однак воно дуже велике, бо під водою опинилися безчисленні міста і села. В Ганков згинуло маса втікачів і тепер побоюються вибуху пошести чуми і т. п. В провінції Чі-лі повінь вчинила нуждарями чверть міліона людей. Шкоди обчисляють на яких 10 міліонів долярів. Над цілою країною нависло марево голоду.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 18. СЕРПНЯ 1931.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

З ПРОБЛЕМ ЛІТЕРАТУРИ.

Праґматичний критерій.

Думка, що оживляла світогляд Маркса про ідею як реальне діло стала, зовсім незалежно від його впливу, засновком теорії праґматизму, вперше та найрізкіше сформульованої В. Джеймсом. Джеймс вийшов від студій над деякими проявами релігійного життя, дуже ріжноманітними в Америці, пробуючи підійти до них методами експериментальної психольоґії. Найважнішою проблемою для нього було поєднати вартість індивідуального переживання з доказом, що ідеї, які формують наш релігійний і метафізичний світогляд є не менше обективні, ніж ідеї наукові.

Головний закид проти такої тези був ясний: ідеї точних наук можна перевірити незалежно від наших внутрішніх пересвідчень, їх висліди спільні людям ріжних вір і світоглядів — ідеї релігійні основуються саме на наскрізь особистім переживанні, недоступнім для широкої маси інших одиниць.

Та саме тому, що приклади Джеймса запозичені з релігійного життя дуже близькі до того духового процесу, який є необхідною умовиною зрозуміння твору та його оцінки, його теорія прагматизму стає супроти тої самої проблеми, що критик літератури, коли шукає критерія вартости.

Прагматизм звільняє нас від цілої низки проблем тим, що ставить питання: „що змінилось би в дійсності, в вашім житті, якби ця ідея або її протилежна була здійснена?". Коли нічого — вона не істнує себто є тільки інтелектуалістичною оманою.

Джеймс покликується на методи науки, яка перевірює вартість теорії її практичними наслідками: наукова теорія передбачує дійсні факти і цим виправдує свою доцільність; вона не залежить від якихось абстрактних, приявних у ній, самодоцільних рис „правдивости". Далі він переводить паралелю між наслідками наукової праці і наслідками, які розбуджує в в нас якась ідея; коли релігійна ідея причинюється до оживлення нашого внутрішнього життя, зміцнення нашої енерґії, коли віра в щось (як нпр. у численних випадках автосуґґестії) має силу навіть фізично вилікувати людину, питання про їх „обєктивність" і „правдивість" вирішене.

На це відповідали критики Джеймсові, що ідея не тому правдива, що її можна перевірити практично, а тому можна її перевірити практично, що вона — правдива; іншими словами: не всі ідеї рівні собі, заки перейшли пробу дійсности, не можна вірити в щось під умовою, що воно аж виявить себе правдивим, не можна погодитися з думкою, що ідея, яку вважаємо фальшивою, виправдає свою правдивість практичними наслідками. Протилежність цих двох становищ можемо уявити собі при помочі такого прикладу: до змагів стає 10 змагунів; одні із глядачів твердять, що заки суперники не зміряли своїх сил, нічого не знаємо про дійсну їх вартість; другі відповідають, що вартість переможця залежна вже заздалегідь від прикмет, які істнують у ньому, заки він дасть практичний доказ своєї переваги над іншими.

Труднощі порозуміння між інтелектуалістами або раціоналістами й емпіриками в тому, що вони користуються терміном „досвіду" й „дійсности" в двох ріжних значіннях. Адже внутрішній досвід, стан відчування, переживання чогось може для одних мати таку саму доказову силу, як для інших факт стверджений у ляборторії. Прикладім праґматичну методу до літературного твору. Ніхто не перечить, що твір, який видержить пробу часу і полишиться в літературі (читаний, коментований, перевиданий, перекладаний) стверджує свою вартість. Та яку довжину часу можна вважати мірою вартости твору — пів-століття, століття? Яку ширину загалу — який відсоток читачів у даній суспільності? Чи скільксіть заступає якість? адже автори бульварних сензаційних романів мають більше читачів, ніж великі творці. Критерій „практичного наслідку" дає право вважати доказом вартости твору книгарський успіх, кілька похвальних рецензій, оплески театральної авдиторії, а навіть кілька листів до автора, якому читачі дякують, що завдяки його книжці почувають себе, немов відродженими — замість мелянхолії віднайшли гумор необхідний для їхнього здоровля.

Очевидячки, ніхто не домагається від Джеймса, щоби він дав розвязку квадратури кола; його провідна думка — домагання, щоби ми не приймали ніякої ідеї як „самовартости", заки не дамо собі відповіди на питання: чим вона є як життєва, реальна форма. Наше психічне життя є для нас цариною не менших реальних досвідів, як поле перевірки фізичних експериментів. Джеймс, підкреслюючи виїмкову вагу наших індивідуальних переживань, які доводять нас до простіших, безпосередніших і глибших правд, ніж факти зовнішнього досвіду, стверджені наукою, переніс одночасно всю вагу проблеми на іншу площину. Звязок між світом субективних переживань і обективних фактів став трохи живіший, коли ми побачили, що неодна наукова ідея родиться та доказує свою силу так само, як ідея фільософічна; проте проблема „обективности" не щезла, як довго з одного боку стояла збірна праця ляборатрійної чи технічної перевірки, а з другого світогляд одиниці з її ідеями та переживаннями.

Праґматичний критерій може мати для критика літератури значіння льоґічної корективи. Практично праґматизм не може стати методою, яка розвязує труднощі переходу від ідеї до форми її здійснення. Правда, один критик може сказати: „цей твір залишив на мені таке глибо-

ОСТАННІ ВІСТИ

УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ В ЛІЗІ НАЦІЙ.

Сесія Ліги Націй починається 1. вересня, сесія Заг. Зібрання Ліги Націй 7. вересня.

На денному порядку нарад Ліги є три справи, що торкаються Польщі: 1) польсько-німецькі справи на Шлеську, в Познанщині та на Поморі; 2) польсько-данціґські справи та 3) польсько-українські справи в звязку з українськими зажаленнями.

Деякі держави хочуть, щоби Ліга українські справи поставила на перше місце. Польські джерела твердять, що воно може не вдасться, бо Ліга має зайнятися передовсім господарською крізою та повиннаб обдумати засоби помочі для аграрних держав.

АВСТРІЯ ЗРЕЧЕТЬСЯ „АНШЛЮСУ“?

З Женеви повідомляють, будьтоби австрійський уряд просив у Ліги Націй фінансової помочі. В колах секретаріяту Ліги вважають це сильним ударом для аншлюсу.

НАДЗВ. СЕСІЯ АНГЛ. ПАРЛЯМЕНТУ.

З Льондону повідомляють, що скликання англійського парляменту на надзвичайну сесію, щоби радити над бюджетовою рівновагою, є майже певне. В середу на пленарному засіданні кабінету радитимуть над ощадностевою програмою, а в четвер буде конференція з провідниками консерватистів.

МОРОЗИ В БРАЗИЛІЇ

Останніми днями в Бразилії в стейтах Сао Паольо і Парана були сильні приморозки. Морози заподіяли великі шкоди в рільництві, головно в плянтаціях кави, приблизно на 30 прц. Одначе з минулих жнив є стільки запасів кави, що заінтересовані кола не занепокоїлися вісткою про несподівані приморозки.

—o—

СПОРТ.

МИСТЕЦТВА ЛІГИ.

Львів. Польонія—Чорні 2:0 (1:0).
Львів. Польонія—Лехія 1:0 (1:0).
Варшава. ЛКС—Варшавянка 3:0 (0:0)
Варшава. Легія—Краковія 3:1 (0:1).
Краків. Гарбарня—Погонь 3:1 (2:1).
Вел. Гайдуки. Рух—Висла 2:0 (2:0).

МИСТЕЦТВА А-КЛЯСИ.

Львів. Україна—Лехія І. Б. 3:2 (1:2).

В першій половині перевага Лехії, в другій України. Ворота для України здобули: Магоцький (2) і Кобзяр.

Львів. Сокіл ІІ.—Гасмонея 2:1 (1:1).
Перемишль. Польонія—Ревера 6:0 (3:0).
Ряшів. Ресовія—Світезь 8:0 (5:0).
Перемишль. Погонь І. Б.—Польонія 3:0 (2:0).
Стрий. Погонь—Чорні І. Б. 3:2 (1:1).
Ряшів. Ревера—Ресовія 2:0 (1:0).
Львів. Олд Бой—Світезь 6:3 (2:0).
Станиславів. Репр. Б. кляси—Гакоах 4:2.

ЗАКОРДОННІ ЗМАГАННЯ.

Будапешт. ВАЦ—Гунгарія 5:1 (0:0).

Змагання за середньо-европейську чашу скінчилися побідою віденців. Реванжові змагання відбудуться в середу у Відні.

НОВИНКИ

— **Евген Говикович** веде свою робітню футер у Львові, **вул. Домініканська 4. Тел. 67-54.**
203 1—8

— **Паливо на зиму** (вугілля, дерево) доставляє Українська Опалова Кооператива „Жар“ — Львів, Валова 23/І. — Тел. 6-36. 168 3—10

— **Конфіската „Діла“.** 183 ч. „Діла“ з дня 16. серпня підпало конфіскаті за статтю „До чого воно йде?“ (Ще в справі господарки „Народнього Дому“). Конфіската прийшла щойно в 2-гій год. попол., тому з технічних причин годі було видрукувати наклад після конфіскати. Тому теж просимо Вп. передплатників не рекламувати цього числа. Є це вже 44-а конфіската нашого часопису в цьому році.

— **Вирішення підвишки** оплат у Високих Школах здержано до вересня ц. р. Міністерство освіти переглядає відповіди закордонних університетів, які одержало на своє питання в цій справі.

— **В білий день зрабували 60.000 зол.** На залізничому двірці в Домброві Гірничій зрабували бандити з каси 60.000 зол. В четвер одержала каса двірця в Домброві Гірн. з Варшави на виплату місячних платень службовикам більшу суму. В пятницю рано прийшов дещо швидше, як звичайно, касієр Роман Беднарський, щоби приготовити список службовиків до виплати. Біля 7.45 год. двох людей, убраних в одностроі високих залізничих службовиків запукало до каси і називаючи себе ревізорами, увійшли до каси — ніби на ревізію. Коли урядовець зачинив за ними двері касової кімнати, „ревізори“ добули револьверів, загрозили ними касієрові Беднарському, звязали його та заткали уста. Один забрав розложені до виплати гроші зі стола, другий з каси, разом на суму 60.000 зол. Опісля сказали касієрові „до побачення“ і вийшли спокійно через кімнату урядовця Мілковського. Після кількох хвилин візвано поліцію, яка окружила двірець, одначе бандити вспіли втекти, заки касієр міг добути з уст хустку і закликати поліцію.

— **Зловили грабіжника з Кульпарківського моста.** Львівська поліція зловила грабіжника, який — як ми вже повідомляли — на Кульпарківськім мості забрав у Шляксівни 1.600 зол. Є це Вол. Олещук (Войтіха 6), який тому кілька місяців відсидів семилітню кару за грабіж. Шляксівна при конфронтації пізнала Олещука. Грошей при Олещуку не найшли, та поліція сподіється, що він виявить, де їх сховав.

— **Гарний редактор.** В суботу вечором поліція у Львові арештувала видавця тижневика „Глос“ Казимира Кіяновського під закидом вимушення 500 зол. від власника кіна „Міраж“ (давніше „Фатаморґана“). В ост. числі „Глосу“ появилася напасть на згадане кіно, а в суботу в одній адвокатській канцелярії власник кіна дав Кіяновському 500 зол. Коли Кіяновський вийшов із тієї канцелярії, його арештував тайний аґент.

— **Підкинені діти.** На подвірі дому при вул. Вроновських 2. найшли двоє покинутих дітей: 4-літнього хлопчика та 3-літню дівчинку. Заопікувався тими дітьми міський дільничевий уряд. Найправдоподібніше мати покинула ті діти з нужди.

— **Дідич переїхав селянку.** На Ялівці біля Львова Ст. Гастомський, власник фільварку в Селиськах (пов. Львів), наїхав автом на Ол. Бугай, селянку з Дмитрович. Потовчену на всьому тілі селянку відвіз дідич до заг. шпиталю. — Іван Таранько (Потоцького 112) наїхав на пл. Юра ровером на 4-літню Ян. Кондак і потовк її легко.

— **Кинжалом заколов любовника своєї жінки.** Онуфрій Стенцар із Устечка біля Товстого просив не раз і не два Ст. Слівінського, щоб не ходив до його жінки Марії. Слівінський не то, що не слухав, а ще насміхався зі Стенцара. Коли Стенцар приловив жінку зі Слівінським, завдав йому 12 ударів кинжалом. Тяжко раненого Слівінського відвезли до шпиталю в Заліщиках. Жінка втекла, Бог зна де. Стенцар сам зголосився в поліції.

— **Уже й там крадуть через підкоп!** До Юл. Попюк у Косові біля Коломиї дісталося підкопом трьох людей. Побили тяжко Попюкову, забрали 18 зол. і втекли.

— **Напад на кооперативну молочарню.** В ночі 11. серпня невідомі люди напали на кооперативну молочарню в Підмихайлівцях (пов. Рогатин). Знищили сепаратор і молочарське приладдя та так заподіяли шкоди на 500 зол.

— **Таємниче вбивство біля Горлиць.** В Ропиці біля Горлиць двох невідомих бандитів напало на Павлину Урбан, літ 30 і вбили її ножами. На крик доньки вбігла мати Апольонія до її кімнати. Один з напасників вбив їй ніж в груди, пробиваючи праве легке. Налякана жінка хотіла збудити сина, який спав на стриху, одначе в тій хвилині бандити втекли крізь вікно. Тяжко ранену Апольонію перевезено до лічниці. Мотиви вбивства невідомі. Вбивники не лишили по собі слідів і тому слідство утруднене.

— **В звязку з загальною господарською крізою** багато студентів університету і вищих кляс гімназії вступає до старшинських шкіл, щоби тим чином жити на державний кошт, а після закінчення військової школи осягнути рангу підпоручників. Українські студенти не мають навіть таких виглядів.

— **В потягу вбив** хтось 19-літню Ядвигу Риксівну, трупа ограбив і викинув на шлях між ст. Лапи-Білосток. Невідомого вбивника шукають.

— **Вбили батька** його рідні сини в селі Кобильниця, берестейського повіту, з причин маєткових. Коли господар Шульчик хотів вдруге женитися, його сини вбили його, ограбили з грошей і документів, щоби вбивство виглядало на рабунковий напад бандитів. Коли відкрито справжніх винуватців, селяни хотіли зробити самосуд. Поліція відставила вбивників до тюрми в Бересті.

— **Здефраудував гроші** з магістратської каси в Лодзі службовець Едвард Вирубкевич. Причиною всього була його приятелька, що любила грати в тоталізатора на перегонах. Коли свояк відмовив йому позички на покриття здефраудованої суми, спробував відобрати собі життя, простріливши собі виски і груди. В касі забракло грошей, він конає в шпиталі, а „вона“ певно шукає нового приятеля, щоби давав їй на розгульне життя.

— **Відновляють теребовельський замок.** В містечку Теребовлі приступлено до відновлення старинного замку заходом Подільського Краєзнавчого Т-ва. Як признають поляки, до недавна не зроблено нічого, щоби врятувати для майбутнього памятку давної старини. Від 1688 р., коли востаннє спалено замок, доокруличне населення нищило замкові мури, розбирало їх, а здобутого тим чином матеріялу вживало на будову домів. Перед кількома роками установлено догляд над замком і зроблено почин до відновлення, усуваючи решткі звалищ. Мин. року видобуто на денне світло одну шестигранну башту з 9 рядами стрільниць, з яких тепер остали лиш два приземні ряди. Відкопано куту в скелі криницю глибини 60 метрів, з перерізом двох метрів. Відкрито частину мурів між західною і східною баштою. Врятовано від завалення браму замку, з якої остав до сьогодні тільки лук. Остається до відчищення західня частина замку, де колись стояла найвища башта, з якої нема ні сліду. Під звалищами тієї башти криються її підвалини, під якими є величезні льохи, але входу до них досі не відкрито. Серед звалищ находять велике число предметів щоденної потреби, черепки глиняної посуди, залізні і бронзові предмети і зброю. Рівночасно з працями на замку відкопано підземні льохи на горі Покривці. Досі відкрито два хідники й один з них сягає до монастиря в Підгірянах. На сліди тих численно розгалужених, з широкими світлицями льохів натрапили припадково, бо на землі ніщо на них не вказувало. Ці льохи мабуть є останками княжого замку в Теребовлі, коли на мурах другого замку остало тавро перебудови за королівських володінь панів старостів.

— **З копалень Донецького басейну** тікають масово гірники з причини лихих умовин. Влада рішила примусово забирати втікачів із фабрик назад до копалень, щоби поправити продукцію.

— **На слідах комуністичної пропаганди.** В звязку зі слідством після смерти б. комуніста Земельмана, викрила віденська поліція, що шефом комуністичної пропаганди є д-р Брода, б. фінансовий радник. Централя містилася в його замку Фінфтурм в Стирії, кермував нею д-р Брода і його два сини. Його мешкання у Відні було філією централі. Арештування д-ра Броди, якого сестра є жінкою австр. консуля в Празі, викликало сензацію у Відні.

— **Кріваві сутички** поліції з гітлерівцями були 13. ц. м. в гольштинському містечку Іцеге. Поліція вмішалася в бійку гітлерівців з райхсбанерами і мусіла вжити зброї. Багато осіб ранених. Поліційна охорона містечка скріплена підмогою з Альтони.

— **Нова Кальманова оперетка.** Відомий композитор Емерик Кальман скомпонував нову оперетку „Руммі“.

ке враження, що я пережив його як абсолютну правду“, другий: „тисячі читачів, які читатимуть цю книжку дадуть живий доказ, що він має свою вартість“, — третій: „аж нові покоління, які дозріють до зрозуміння глибини цього твору, ствердять, що я не помилявся...“ — та все це формули добрі для тих, які мають таких самих читачів, як вони самі: наївних мудрагелів, закоханих в арґументах щодо своєї неохибної інтеліґенції.

Для справжнього критика полишається із прагматизму Джеймса зовсім інша сторінка: наблизитися до твору письменника, до його спонук і зусиль як до проблеми, яку треба спершу пережити, щоби її зрозуміти і відтак відтворити при помочі власних засобів уяви та слова, щоби найти перед собою її дійсну вартість. Перевести досвід — значить досвідчити на собі, найти перехід від субективного пересвідчення до обективного доказу значить перетворити моменти субективного переживання в такі форми зовнішнього вислову, щоби вони могли стати підставою перевірки для інших.

Одна із найбільше плодючих ідей Джеймса показує нам, що „правдивість“ якоїсь ідеї не відбиває дійсности, наче копія оригінал, а віщує те, що буде, підготовляє нас до активного становища супроти дійсности. Світ є для нього не чимсь одноцільним, одним, що скриває в собі одну тайну, а неосяжною стихією ріжних течій, на яких напрям можемо впливати в не меншій мірі, ніж вони впливають на нас, коли поривають нас. Ідеї є для нього чимсь у роді ріжних родів кораблів і засобів комунікації, про яких силу не можемо сказати багато, заки не виплили ми на них на повне море.

Література — поле боротьби ріжних течій і кораблів; роля критика розпізнати не тільки напрям вітру і відріжнити панцирники від човнів, але й відкрити нові береги, до яких вони пливуть, несвідомі своєї мети.

—o—

— **Відокремлення церкви від держави в Еспанії.** Ватиканські круги слідять праці конституційної комісії еспанського парляменту, бо в 14. розділі еспанської конституції передбачено відокремлення церкви від держави, розвязання монаших чинів і конфіскату їх майна в користь державного скарбу.

—o—

Студентські справи.

День Українського Студента в Тернопільщині.

Виділ „Товариства Прихильників Освіти“ у Львові подає до відома українському громадянству та студентству тернопільського воєвідства, що тернопільський воєвідський уряд рескриптом з дня 21. липня 1931 р. ч. ББ. 2002/31. дав дозвіл на переведення одноднєвної збірки на збіркові листи в цілому тернопільському воєвідств' на день 5. вересня 1931 р. Збіркові умовини такі:

1. Особи, що будуть займатися збіркою, мусять мати іменні легітимації з фотографіями й описами, видані Виділом Товариства на відписах дозволу воєвідського уряду, а відимовані дотичним повітовим старостою.

2. Ученики й учениці не можуть брати участи в збірковій акції.

3. Збіркові листи або книжки, видані особам, що займаються збіркою, мусять мати порядкове число, відповідний напис, дату та підпис і печатку Товариства, а збіркові книжки мусять мати крім цього понумеровані сторони.

4. Кожний даток має бути негайно по зложенні записаний на листі або в збірковій книжці чорнилом або хемічним олівцем самим жертводавцем, а коли цей не вміє писати, тим, що збирає в присутности жертводавця.

5. Не вільно переводити збірки від дому до дому, з вимком осіб, що є знані з публичної добродійности, вдруге в цій самій громаді а також у державних та самоуправних урядах.

6. Перед розпочаттям збірки в поодиноких повітах мають явитися особи, що займаються збіркою, в дотичних повітових староствах в ціли зголошення розпочаття збіркових кроків і скількости осіб призначених до переведення збірки, як також в ціли завідимування, згаданої під 1. іменної легітимації, а перед розпочаттям збірки в поодиноких місцевостях особи, що будуть переводити там збірку, мають зголоситися в громадських зверхностях і виказатися легітимаціями, завідимованими дотичними старостами.

7. Загальний звіт з вислiду збірки має Виділ Товариства найдальше в речинці 4-тижневім по закінченні збірки переслати воєвідському урядові.

Недодержання котроїнебудь з повищих умовин потягне за собою уневажнення дозволу.

Студентів тернопільського воєвідства кличемо взяти активну участь в переведенні збірки. Від успіху збірки залежатиме життя наших незаможних студентів у цілому шкільному році. Де нема студентів, просимо старше громадянство творити комітети й переводити збірку.

Ціле українське громадянство у цьому одному дні в році мусить допомогти українському студентству.

По інформації, листи й легітимації просимо зголошуватися негайно до канцелярії Товариства: Львів, Супінського 21.

До українців студентів вищих шкіл!

Щоби вшанувати 20-літній ювилей істнування Товариства ім. Маркіяна Шашкевича в Золочеві а також поглибити і на новітні дороги спровадити розвиток українського народу, порішило Товариство ім. М. Шашкевича приступити до зорганізування Шашкевичівського інституту. Програма цього інституту міститься в ч. 1 „Шашкевичівських Вістей“, квартальника, що виходить в Золочеві і є органом Товариства ім. Шашкевича.

Хочу запросити ціле наше студентство до співпраці над створенням інституту і тому прошу всіх студенток і студентів вищих шкіл з краю і поза границями, щоби картою подали свою адресу і зголосилися до співпраці. Кожний, що зголоситься, одержить інструкцію і „Шашкевичівські Вісти“ безплатно, опісля будуть скликані окремі районові наради і зорганізована праця так, щоби в часі вакацій можна було її перевести. А праця та повинна з огляду на далеку конскрипцію бути мірою нашої національної свідомости серед мас а рівночасно доказом, що українське вище студентство хоче і може будувати святиню культури і науки, якою має стати Шашкевичівський інститут.

Зголошення належить слати на адресу підписаного.

Д-р Теодор Ваньо,
голова Товариства ім. М. Шашкевича в Золочеві.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 15. VIII. 1931 р. масло експортове і десерове пріма 3·50 зол., літра молока 22—24 сот., літра сметани 1·20 зол., копа яєць 3·4[illegible]

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Всі міські театри (Великий, Ріжнородностей і Малий) — нечинні.

Кіна.

АПОЛЬО: „Вождова бранка“, „Іграшка грошей“.

КАСІНО: „Поцілунок весни“.

КОЛЬОСЕИ: „Життеві розбитки“, „Інтригант“.

ЛЕВ: „Пісня кабалера“ (Кен Мейнард), „Заволока“.

МАРУСЕНЬКА: „Неаполь, співаюче місто“ (Кепура).

ОАЗА: „Другий веселий тиждень Метро-Голдвин-Маєр“.

ПАЛЯС: „Пісня народів“.

ПАН: „Поганин“ і „Заклядаємо антену“ (Лярель і Гарді).

ПАСАЖ: „Син вождя“, „Гори з дівчатами на виданні“.

ХИМЕРА: „Чоловік проти волі“ (комедія).

СТИЛЕВЕ: „Вітер від моря“.

УПІХА: „Тарзан і золотий лев“, „Архизлодій з Дамаску“.

Програма радіо.

Понеділок, 17. серпня 1931 р.

Королевець (217,1) 19·20 Концерт оперової орхестри. **Липськ** (259,3) 19·30 Година Моцарта. 21·10 Органовий концерт. **Моравська Острава** (263,4) 12·30 Концерт радіоорх. **Братислява** (278,8) 12·05 Пісоньки. 14·30 Концерт радіоорх. **Гільверсум** (298,8) 20·10 Концерт жидівського хору. 21·00 Симфонічний концерт. (Пасторальна симфонія Бетовена). **Бреслав** (25) 16·00 Пісні Бетовена. 17·25 „Культуральні справи сучасности“, д-р Вернер Мідьх. **Льондон** (356,3) 20·00 Камеральний концерт. (Моцарт. Брамс). **Гамбург** (372,2) 20·00 Музичні жарти. **Букарешт** (394,2) 21·45 Джез на фортеп. **Берлін** (419) 21·45 Концерт (Моцарт). **Стокгольм** (435,4) 22·10 Камеральна музика (Смичковий квартет). **Рим** (441,2) 21·00 Людова музика. **Лянгенберг** (472,4) 20·00 Симфонічний концерт (Бетовен). **Відень** (516,4) 20·00 Еспанія в музиці. **Рига** (524,5) 20·20 Сонати Бетовена. **Будапешт** (550,5) 19·00 Циганська орхестра. **Харків** (937,5) 15·00, 20·00 Концерт. **Москва** (1481) 21·00 Відчит.

Вівторок, 18 серпня 1931

Братислява (325) 12·10 Концерт радіоорх. **Гільверсум** (298,8) 16·55 Концерт жіночого хору. **Букарешт** (394,2) 18·30 Румунська музика. **Рим** (441,2) 21·00 Концерт. **Мілано** (500,8) 21·00 Симфонічний концерт (Бетовен, Мендельзон). **Харків** (937,5) 15·00, 20·10. Концерт. **Москва** (1481) 20·30 Відчит. **Ленінград** (1000) 15·00 Концерт. 16·00 Відчит.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Понеділок, 17. серпня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Астр. час з Варшави 12·10, 15·10, 16·00, 16·30, 17·10 Музика з грамоф. плит. 13·10, 14·50 Комунікати. 15·25 „Міжнародні торги“, дир. Гросман. 15·45 „Про новочасну косметику“, п. М. Жулавська. 16·15 Авдиція для наймолодших. 16·50 Гутірка по французьки. 17·35 „Бій за Варшаву“, майор Боркевич. 18·00 Легка музика з каварні „Гастрономія“. 19·00 Всячина. 19·20 Пісонька в сальоні, вик. Целіна Наглік в супр. форт. 19·40 Рільнича скринька, інж. Борковський. 19·55—20·10 Комунікати. 20·30 Концерт зі Швайцарської Долини. 22·00 „Побіда“, пор. Кузьмінський. 22·15 Комунікати. 22·30 Співацький речіталь Волод. Качмара (бас) при акомп. форт.

Вівторок, 18. серпня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Астр. час з Варш. 12·10, 15·10, 17·50, 20·10 Музики з грам. плит. 13·10, 14·50 Комунікати. 15·25 Стрілецьке мистецтво світа. 15·45 Передмова до музичної драми Вагнера „Трістан та Ізольда“, проф. Шопський. 15·55—16·00 I. акт муз. драми Вагнера, „Трістан та Ізольда“, трансмісія з Байрайту. 17·25 „Вселенна Айнштайна“, д-р Бурдецький. 18·00 Всячина. 18·20 Пояснення II. акту „Трістана та Ізольди“, проф. Шопський. 18·30 II. акт „Трістана та Ізольди“. 19·50 „З генези генїв“, д-р Бельмонт. 20·05 Метеор. комунікат. 20·15 Комунікати. 20·30 Пояснення III актy „Трістана та Ізольди“, проф. Шопський. 20·45 III. акт „Трістана та Ізольди“. 20·00 „Міста і рожі“, фейлетон. 22·15 Комунікати. 24·30—24·00 Тр. з Варш. Легка і танкова музика.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.